

ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКІ НАУКОВІ СТУДІЇ

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

**VIII Всеукраїнська
конференція здобувачів вищої освіти і молодих
учених**

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД
«ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ К. Д. УШИНСЬКОГО»

*Кафедра філософських і соціологічних студій та
соціокультурних практик*

Співорганізатори:

Південно-Українське відділення
Соціологічної асоціації України
Національний університет «Одеська політехніка»
Національний університет «Чернігівська політехніка»
Національний технічний університет
«Дніпровська політехніка»
Міжнародний університет

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

**VIII Всеукраїнська конференція здобувачів
вищої освіти і молодих учених
«ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКІ
НАУКОВІ СТУДІЇ»
(17-19 листопада 2025 року)**

Одеса, 2025

УДК 001.895:005.8(082)
ББК 60я431

*Рекомендовано до друку Вченою радою Університету Ушинського
протокол № 7 від 09 грудня 2025 року*

Південноукраїнські наукові студії: збірник матеріалів VIII Всеукраїнської конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених (Одеса, 17–19 листопада 2025 р.) / ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», кафедра філософських і соціологічних студій та соціокультурних практик; Південно-Українське відділення Соціологічної асоціації України, Нац. ун-т «Одеська політехніка», Нац. ун-т «Чернігівська політехніка», НТУ «Дніпровська політехніка», Міжнародний університет; відп. ред. та укладач: Петінова О. Б. Одеса: ПНПУ імені К. Д. Ушинського, 2025. 336 с.

Рецензенти:

кандидатка філософських наук, доцентка, доцентка кафедри філософії, історії та політології
Національного університету «Одеська політехніка» *Наталія РИБКА*

кандидатка політичних наук, доцентка, доцентка кафедри мистецтвознавства та загальногуманітарних дисциплін Міжнародного університету *Юлія МЕЛЬНИК*

У Збірнику матеріалів VIII Всеукраїнської конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених «Південноукраїнські наукові студії» представлено напрацювання учасників із різних регіонів України, об'єднаних спільною метою – осмислення сучасних наукових викликів та пошук інноваційних рішень у міждисциплінарному просторі. Конференція організована Державним закладом «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» за участю кафедри філософських і соціологічних студій та соціокультурних практик, у співпраці з Південно-Українським відділенням Соціологічної асоціації України та провідними університетами країни – ЗВО-партнерами.

Матеріали збірника охоплюють широке коло тем, що відповідають актуальним потребам сучасного суспільства й науки. Серед них: трансформації українського соціуму, культурні та історичні процеси в контексті суспільно-політичних змін, філологічні студії в умовах цифровізації, розвиток креативних індустрій, філософія бізнесу та етичні виміри інновацій, екологічна філософія й концепції сталого розвитку, сучасні підходи до філософії здоров'я, інновації в освіті, проблеми політики та суспільного розвитку, а також виклики, пов'язані з критичним мисленням і логічною культурою XXI століття.

Збірник відображає високий рівень наукових досліджень молодих учених, сприяє розвитку міжвузівської наукової співпраці та формує простір для конструктивного діалогу між представниками різних освітніх і наукових галузей. Матеріали конференції можуть бути корисними для дослідників, викладачів, здобувачів освіти, а також фахівців, що працюють у сфері соціальних, гуманітарних та освітніх наук.

Матеріали подано в авторській редакції. За зміст та достовірність наведених фактів, цитат і даних відповідальність несуть автори.

© ДЗ «ПНПУ імені К. Д. Ушинського», 2025

© Авторів матеріалів, 2025

**СЕКЦІЯ № 6. ЕКОЛОГІЧНА ФІЛОСОФІЯ І СТАЛИЙ РОЗВИТОК:
ЕТИКА, ПРИРОДА, СУСПІЛЬСТВО**

Жарких Володимир

СУЧАСНА ЕКОЛОГІЧНА КРИЗА У СВІТЛІ ПОСТУЛАТІВ
ФІЛОСОФІЇ ПРАГМАТИЗМУ..... 234

Барков Степан

СУСПІЛЬСТВО І СТАЛИЙ РОЗВИТОК: СОЦІОЕКОЛОГІЧНА
ПЕРСПЕКТИВА..... 236

**СЕКЦІЯ № 7. ФІЛОСОФІЯ ЗДОРОВ'Я: ВИЗНАЧЕННЯ, ЦІННОСТІ ТА
ПРАВО НА ЖИТТЯ В СУЧАСНОМУ СВІТІ**

Базелюк Оксана

ВИКЛИКИ ТА СТІЙКІСТЬ ЗДОРОВ'Я МОЛОДІ В УМОВАХ
ЦИФРОВОЇ ЕПОХИ..... 239

Баранюк Поліна

САМОГУБСТВО ЯК ПРОБЛЕМА ФІЛОСОФІЇ..... 243

**СЕКЦІЯ № 8. ІННОВАЦІЙНІ СТРАТЕГІЇ В ОСВІТІ: ВІД ТЕОРІЇ ДО
ПРАКТИКИ**

Піддубний Олександр

ЗНАЧЕННЯ ТА РІЛЬ ПОЗИТИВНОЇ ПСИХОЛОГІЇ В
ВІЙСЬКОВІЙ ОСВІТІ..... 247

Міщук Віталій

ЗАСТОСУВАННЯ АКТИВНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ В
ВІЙСЬКОВІЙ ОСВІТІ..... 250

В'язовченко Ілля

ЛІДЕРСТВО ЯК ПРОВІДНА УМОВА РОЗВИТКУ
СТРЕСОСТІЙКОСТІ..... 253

Коломієць Тетяна

ЛІДЕРСТВО Й УПРАВЛІНСЬКІ НАВИЧКИ У МЕДИЧНІЙ
ОСВІТІ: ВІД ТРАДИЦІЙНИХ МОДЕЛЕЙ ДО ІННОВАЦІЙНИХ
СТРАТЕГІЙ РОЗВИТКУ..... 255

4. Mental Health in the Digital Age: Navigating Social Media and Screen Overload
URL: <https://americanbehavioralclinics.com/mental-health-in-the-digital-age-navigating-social-media-and-screen-overload/>
5. Social Media and the Cost of Caring : Psychological Stress and Social Media Use
By Keith Hampton, Lee Rainie, Weixu Lu, Inyoung Shin and Kristen Purcell, 2015
URL: <https://www.pewresearch.org/internet/2015/01/15/psychological-stress-and-social-media-use-2/>
6. TIM ONG «Resilienz im digitalen Zeitalter: Strategien gegen digitale Überlastung»
URL: <https://tim-ong.de/resilienz-im-digitalen-zeitalter-strategien-gegen-digitale-ueberlastung/>
7. Zu viel Information? Kognitionswissenschaftliche und linguistische Aspekte der Datenflut Heike Ortnr p. 149-164.
8. Експертки Центру когнітивно-поведінкової терапії : «FoMO: як у гонитві за можливостями не втратити себе?» URL: <https://berezhy-sebe.com/yak-daty-raduz-fomo/>

БАРАНЮК ПОЛІНА

здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, 1-го року
навчання, спеціальність А2 «Дошкільна освіта», факультет дошкільної
педагогіки та психології

Науковий керівник: **АТАМАНЮК ЗОЯ**, докторка філософських наук,
професорка, професорка філософських та соціологічних студій та
соціокультурних практик

*Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського», м. Одеса, Україна*

САМОГУБСТВО ЯК ПРОБЛЕМА ФІЛОСОФІЇ

Проблема самогубства супроводжує людство протягом усієї його історії. Вона зачіпає не лише медичний чи соціальний вимір, а насамперед – філософський. Адже питання: «Чи має людина право позбавити себе життя?», «Чому існування інколи здається нестерпним?», «Що робить життя вартим продовження?» – це питання про сенс буття, свободу, відповідальність і межі людської суб'єктивності. Філософія, прагнучи зрозуміти природу людини, не може оминати тему самогубства. І хоча мислителі різних епох давали різні відповіді, спільним залишається усвідомлення – це одна з найсерйозніших філософських проблем.

1. Античні корені: свобода, доброчесність і «гідна смерть»

У давньогрецькій філософії самогубство не завжди вважалося злочином або моральним гріхом. Навпаки, інколи воно розглядалося як прояв мудрості та самоконтролю. Стоїки, зокрема Сенека й Епіктет, бачили у свободі людини

найвищу цінність. Якщо зовнішні обставини позбавляють людину можливості жити відповідно до чесноти, вона має право «піти гідно». Сенека писав: «Життя не є благом за будь-яких умов; благом є добре життя». Для стоїків самогубство могло бути останнім актом вільної волі, не продиктованим слабкістю, а мудрістю.

Платон, однак, займав стриманішу позицію. У «Законах» він допускав самогубство лише в чотирьох випадках: при невиліковній хворобі, глибокому соромі, наказі держави або надзвичайних обставинах. Арістотель, позначивши людину як істоту політичну, стверджував, що самогубство є порушенням обов'язку перед державою, адже позбавляє суспільство члена, який йому належить.

Отже, в античності самогубство розглядалося не лише морально, а й політично. Уже тоді постає ключове філософське питання: чи належить наше життя нам самим, чи ми відповідальні перед суспільством, космосом, Богом?

2. Християнське розуміння: життя як дар і гріх самознищення

З утвердженням християнства сформувалася інша система цінностей. Людське життя проголошується даром Божим, а отже, людина не має права його переривати. Августин Аврелій у «Про град Божий» писав: «Не вбий» – це заповідь, яка стосується і нас самих». Самогубство стає гріхом, адже людина позбавляє себе можливості покаяння й розвитку душі.

Християнська традиція вводить важливе філософське поняття – сакральність життя. Життя перестає бути лише біологічним процесом і постає як духовна цінність. Тома Аквінський додавав, що самогубство суперечить природному прагненню людини до самозбереження і є актом несправедливості щодо Бога, суспільства та самої себе.

У середньовіччі це приводило до суворих соціальних норм: суїцид розглядався як злочин, самогубців не хоронили на кладовищах, їхнє майно конфісковували. З погляду філософії, це означає перехід від античного індивідуалізму до теоцентричної етики.

3. Новий час: раціональна критика та права індивіда

У XVIII столітті Просвітництво переглядає багато моральних уявлень, зокрема й дихотомію «гріх – злочин». Девід Юм у трактаті «Про самогубство» зазначав: «Якщо моя смерть не завдає шкоди іншим, то чому вона має бути аморальною?» Він стверджував, що Бог не потребує нашого життя більше, ніж будь-якого іншого природного явища: якщо шторм або хвороба знищує людину, це вважається частиною природного порядку. Чому ж, питає Юм, людина не може завершити життя сама?

Юм робить важливий крок: він переносить проблему самогубства з площини моральної заборони в площину раціонального аналізу. Це відкриває шлях до подальшого філософського переосмислення.

Іммануїл Кант, однак, різко критикує самогубство. Його категоричний імператив – «дій так, щоб ти завжди ставився до людства як до мети, а не лише

як до засобу» – забороняє людині ставитися до себе як до речі. У самогубстві він бачить суперечність моральному закону, адже людина знищує суб'єкта моральності.

Так у філософії Нового часу зіткнулися два підходи: раціонально-індивідуалістичний (Юм) та етико-універсалістський (Кант).

4. Екзистенціалізм XX століття: самогубство як відповідь на абсурд

У XX столітті проблема самогубства постає в новому світлі – через кризу сенсу, переживання абсурду та екзистенційну тривогу. Саме в цей період вона стає, за висловом Альбера Камю, «єдиною по-справжньому філософською проблемою».

У «Міфі про Сізіфа» Камю ставить радикальне запитання: якщо світ позбавлений сенсу, чи варто жити? Він пише: «Вирішити, варте життя проживання чи ні, – означає відповісти на основне питання філософії». Камю вводить ключове поняття – абсурд, тобто суперечність між людським прагненням до осмисленості і байдужістю світу. Перед обличчям абсурду людина постає перед вибором: самогубство, втеча у віру або – камюсівський «бунт», прийняття абсурду без підкорення. Самогубство для Камю – капітуляція, а не свобода. Жити – означає перемагати абсурд щодня, як Сізіф котить свій камінь.

Жан-Поль Сартр робить інший акцент. Для нього свобода – фундаментальна характеристика людини. «Людина засуджена до свободи», – пише він. Самогубство може здаватися крайньою формою свободи, але Сартр вважає його втечею від відповідальності та можливостей самотворення. Він наголошує: свобода реалізується через дію, а не через самознищення.

Екзистенціалісти виводять проблему самогубства з релігійно-етичної сфери в площину суб'єктивного досвіду: переживання свободи, страху, абсурду, самотності.

5. Соціологічний погляд: Еміль Дюркгейм і роль суспільства

Наприкінці XIX – на початку XX століття виникає ще один впливовий підхід – соціологічний. У праці «Самогубство» Еміль Дюркгейм вперше систематизує дані про суїцид, доводячи, що це не лише особиста трагедія, а й соціальний феномен.

Він виділяє три типи самогубств:

егоїстичне – коли слабкі соціальні зв'язки ведуть до відчуження;

альтруїстичне – коли особа жертвує собою заради ідеї або групи (наприклад, характері в Японії);

аномічне – спричинене кризами, втратою стабільності, невідповідністю між очікуваннями та реальністю.

Дюркгейм робить революційний висновок: суспільство формує умови, в яких самогубство стає більш або менш імовірним. Це розширює філософський діалог: питання про самогубство – не лише питання індивіда, а й питання соціальної структури, цінностей, солідарності.

6. Самогубство в літературі та мистецтві: індивідуальні трагедії як універсальні смисли

Мистецтво неодноразово зверталось до теми самогубства, намагаючись передати складність людських переживань. Так, у романі Гете «Страждання юного Вертера» самогубство головного героя стає символом нещасного кохання і романтичної чутливості. Гете показує, як внутрішні переживання можуть виявитися непосильними, коли людині бракує підтримки.

Пауло Коельйо в романі «Вероніка вирішує померти» порушує питання: що справді штовхає людину до самогубства – втома від життя чи відсутність справжнього сенсу?

У кіно проблема самогубства часто постає через призму психологічних криз. Наприклад, фільм «The Hours» демонструє, як різні жінки різних епох переживають відчай і внутрішню боротьбу. Фільм «A Star Is Born» показує тягар слави, руйнівний вплив залежностей і глибоку самотність.

Ці твори не дають готових відповідей, але поглиблюють філософське розуміння проблеми, показуючи її багатогранність.

7. Сучасні філософські виміри: свобода, психіка, цінність життя

Сучасні філософи намагаються поєднати екзистенціальний, етичний і психологічний підходи. Вони ставлять питання:

Чи має людина право на смерть так само, як має право на життя?

Де межа між особистою свободою і відповідальністю перед близькими?

Чи є самогубство актом свідомості чи наслідком психічної хвороби, яка зменшує свободу?

Сучасна етика вказує, що самогубство часто не є вибором у повному філософському значенні, бо депресія, травма, наркотична залежність або соціальна ізоляція суттєво звужують здатність особи діяти вільно.

Філософи також наголошують: підтримка, діалог, спільнота – це не лише соціальні, а й філософські цінності, бо вони є умовами, в яких людина може шукати сенс.

Висновок: Самогубство – це складна проблема, у якій поєднуються моральні, екзистенційні, соціальні, психологічні та культурні аспекти. Від античних стоїків до екзистенціалістів, від релігійних мислителів до соціологів – кожна епоха намагалася дати свою відповідь на питання: що робить життя вартим проживання? Філософія показує, що самогубство не може розглядатися лише як гріх, лише як злочин чи лише як акт свободи. Це завжди подія, у якій зосереджено драму людської свідомості, зіткнення зі стражданням, свободою, абсурдом і пошуком сенсу. Усвідомлення цього робить філософське осмислення самогубства не просто теоретичною проблемою, а способом глибше зрозуміти людину, її крихкість, її силу, її відповідальність і її здатність шукати сенс навіть у найскладніших обставинах.

Наукове видання

Південноукраїнські наукові студії: збірник матеріалів VIII Всеукраїнської конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених (Одеса, 17–19 листопада 2025 р.) / ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», кафедра філософських і соціологічних студій та соціокультурних практик; Південно-Українське відділення Соціологічної асоціації України, Нац. ун-т «Одеська політехніка», Нац. ун-т «Чернігівська політехніка», НТУ «Дніпровська політехніка», Міжнародний університет; відп. ред. та укладач: Петінова О. Б. Одеса: ПНПУ імені К. Д. Ушинського, 2025. 336 с.